

N:o 52.

Ank. till Riksd. kansli den 23 april 1897, kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af kongl. dramatiska teatern och inköp för statsverkets räkning af fastigheten n:o 41 i kvarteret Blasieholmen i Stockholm.

(I. A.)

Under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden för den 12 mars innevarande år har Kongl. Maj:t i en samma dag till Riksdagen aflåten proposition (n:o 44) föreslagit Riksdagen att medgifva,

att kongl. dramatiska teaterns byggnad med tomt måtte för ett pris af 250,000 kronor försäljas med tillträdesrätt för köparen, då dramatiska teaterns verksamhet derstädes komme att upphöra;

att fastigheten n:o 41 i kvarteret Blasieholmen, hvari den s. k. svenska teatern förut varit inrymd, måtte jemte alla dertill hörande inventarier och dekorationer, som tillhörde fastighetens nuvarande egare, för statsverkets räkning genom teaterbyggnadskonsortiets försorg för en köpeskilling af 500,000 kronor inköpas samt tillika med de inventarier, som nu funnes vid dramatiska teatern och vore statens tillhörighet, från och med den dag, då den nya operabyggnaden af nämnda konsortium till statsverket öfverlemnades mot hyra upplåtas åt den eller dem, som åtog sig att på ett konsten värdigt sätt derstädes uppehålla den dramatiska teaterns verksamhet;

att köpeskillingen för ifrågavarande fastighet måtte på det sätt erläggas, att staten öfvertog betalningsansvaret för i egendomen in-tecknad gäld till belopp af 250,000 kronor, att inlösas på sätt nedan säges, och att till gäldande af återstoden af köpeskillingen, 250,000 kronor, användes köpeskillingen för dramatiska teatern;

att omförmälda i fastigheten n:o 41 i kvarteret Blasieholmen in-tecknade belopp, 250,000 kronor, måtte efter skedd uppsägning genom teaterbyggnadskonsortiets försorg inlösas, för hvilket ändamål medel intill nyssnämnda belopp måtte förskjutas från den reservfond, hvilken konsortiet enligt kontrakt den 15 juni 1891 skulle till Kongl. Maj:ts disposition öfverlemna; samt

att nyssnämnda fastighet måtte till motsvarande belopp gravationsfri ingå i sagda reservfond, till dess att det belopp, som ur fonden förskjutits för den in-tecknade gäldens infriande, hunnit återbetalas genom fastighetens afkastning.

I åberopade statsrådsprotokollet meddelas, hurusom Kongl. Maj:t i proposition af den 10 mars 1892 föreslagit Riksdagen att medgifva, att dramatiska teaterns byggnad med tomt finge försäljas med till-trädesrätt för köparen den dag, då den nya operabyggnaden af teaterbyggnadskonsortiet till statsverket öfverlemnades; att fastigheten n:o 41 i kvarteret Blasieholmen, hvari den s. k. svenska teatern förut varit inrymd, finge jemte den nämnda teater förut tillhöriga materiel, som för kongl. operan förhyrdes, för statsverkets räkning för en köpeskillning af 450,000 kronor inköpas samt från och med sistnämnda dag mot hyra upplåtas åt den eller dem, som åtog sig att på ett konsten värdigt sätt derstädes uppehålla den dramatiska teaterns verksamhet, dock att genom inköpet rubbning ej skulle vållas i den genom kontrakt den 12 juni 1891 mellan chefen för finansdepartementet å Kongl. Maj:ts och kronans vägnar, samt hofkapellmästaren C. Nordqvist, angående opera-verksamhetens uppehållande under tiden för kongl. stora teaterns ombyggnad, upplåtna dispositionsrätt öfver omförmälda fastighet; att köpe-skillingen för ifrågavarande fastighet måtte på det sätt erläggas, att staten öfvertog betalningsansvaret för i egendomen in-tecknad gäld till belopp af 250,000 kronor, att förräntas och amorteras med den för fastigheten inflytande hyra, samt erlade återstoden af köpeskillingen med 100,000 kronor vid tillträdet och med 100,000 kronor inom tre månader derefter; att tillgång till sistomförmälda belopp af sammanlagdt 200,000 kronor måtte beredas genom upptagande hos teaterbyggnadskonsortiet, mot statsverkets ansvarighet, af ett lån å enahanda belopp för tiden till dess den nya operabyggnaden blefve till statsverket öfver-

lemnad; samt att för återgåldande af berörda lån, derå räntan borde bestridas af den för fastigheten inflytande hyra, finge användas köpe-skillingen för dramatiska teatern äfvensom, i den mån sådant kunde erfordras, hvad af hyresmedlen för fastigheten under sistnämnda tid återstode efter afdrag af räntor samt onera och kostnader.

Denna Kongl. Maj:ts framställning hade icke blifvit af Riksdagen bifallen, hvartill anledningarne väl förnämligast hade varit att söka dels deruti, att med afseende på den jemförelsevis långa tid, som då ännu återstode, innan den nya operabyggnaden blefve fullbordad, frågan ansetts för tidigt väckt, dels ock deruti, att det såsom ett led i de ifrågasatta anordningarne ingående förslaget, att statsverket skulle ikläda sig ansvarighet för ett lån till belopp af 200,000 kronor, ansetts mindre tilltalande.

Då emellertid numera all anledning funnes att antaga, att den nya operabyggnaden komme att i fullfärdigt skick öfverlemnas till statsverket den 1 juli nästkommande år, ansåge föredragande departementschefen, enligt hvad i förenämnda statsrådsprotokoll vidare förmäles, det så mycket mera vara hans pligt att ånyo bringa under öfvervägande den för den dramatiska konstens framtid i vårt land synnerligen magtpåliggande frågan om anskaffande af ny lokal för kongl. dramatiska teatern, som denna fråga nu syntes kunna vinna en tillfredsställande lösning, utan att statsverket derigenom vare sig drabbades af kostnader eller nödgades ikläda sig ansvarighet för skuld.

Till en början ville departementschefen erinra om den utredning rörande beskaffenheten af dramatiska teaterns och f. d. svenska teaterns lokaler ur synpunkten af trygghet mot eldfara, rörande värdet af de båda teaterbyggnaderna med tillhörande tomter samt rörande svenska teaterns lämplighet såsom dramatisk teater, hvilken den 10 mars 1892 anmäls inför Kongl. Maj:t och fortfarande i allt väsentligt egde giltighet.

Sedan dåvarande chefen för finansdepartementet anmodat öfverståthållareembetet att från vederbörande inhemta yttrande, i hvilken mån hvardera af de båda teatrarne uppfylde de fordringar, hvilka ur synpunkten af trygghet mot eldfara borde ställas på en teaterbyggnad, hade öfverståthållareembetet med skrifvelse den 29 februari 1892 öfverlemnat inhemtadt yttrande i ämnet från stadsarkitekten L. Hedin, brandchefen, kommandörkaptenen B. Hollstén, öfveringenjören vid Stockholms gasverk A. Ahlsell samt öfveringenjören vid Stockholms vattenledning A. O. Alrutz. Desse besigtningmän hade, med åberopande af den kändedom af nämnde teatrar, de äfven till följd af flere förutgående besigtningar inom dem egde, afgifvit följande utlåtande.

Af förekommen anledning hade öfverståthållareembetet för flera år sedan anbefalt en noggrann besigtning och undersökning af säkerhetsförhållandena inom alla hufvudstadens teatrar och så väl med ledning af de utlåtanden, som af vederbörande besigtningmän afgifvits, som ock på grund af öfverståthållareembetets kungörelse den 29 maj 1888 meddelat föreskrifter om nödiga förändringar och förbättringar inom dessa teatrar för beredande af större trygghet för publik och teaterpersonal med fästadt afseende hufvudsakligen på eldfara, och då mera hade också inom samtliga teatrar vidtagits alla de förbättringar, som varit af närmaste behof påkallade och utan allt för stora svårigheter och kostnader kunnat åstadkommas. Således hade äfven dramatiska teatern och svenska teatern undergått väsentliga förändringar och förbättringar, hvilka ansetts nödiga för beredande, så långt möjligt varit, af säkerhet mot eldfara, och senast under föregående höst hade den sistnämnda teatern undergått ytterligare förbättringar i och för dess apterande till kongl. opera, hvilka åtgärder äfven af besigtningmännen, enligt uppdrag af öfverståthållareembetet, blifvit besigtigade den 1 december 1891 och i alla delar godkända.

Om begge de ifrågavarande teatrarna gälde emellertid fortfarande, att vid dem likasom vid andra teatrar, hvilka uppförts enligt hittills brukligt byggnadssätt, med deras inre brännbara konstruktion, deras oundgängliga maskineri och deras upplag inom huset af dekorationer samt lätt användbara attributer och kostymer anledningar funnes till eldfara, hvilka endast med iakttagande af den yttersta vaksamhet kunde undvikas och hvilka eljest kunde medföra fara ej mindre för publik och personal än äfven för kringliggande egendomar.

Hvad nu särskildt anginge *dramatiska teatern*, komme härtill den omständigheten, att den vore instängd mellan höga hus å granntomterna, mellan hvilka och sjelfva teatern funnes endast ytterst trånga passager. I betraktande häraf vore dramatiska teatern således, jemte farorna inifrån, äfven hotad af sådana utifrån från kringliggande hus, och visst vore, att, derest en svårare eldsvåda skulle utbryta inom teatern, farorna för hela kvarteret vore oberäkneliga, så mycket mer som en ordnad eldsläckning här vore svår, om ens möjlig, att organisera.

På grund häraf och oaktadt teatern i visst afseende hade det fördelaktigaste läge, som kunde tänkas för en teater i hufvudstaden, eller vid dess förnämsta torg eller park, och oaktadt de förbättringar, som der under senare år blifvit gjorda för beredande af ökad trygghet, vore besigtningmännen af den öfverensstämmande åsigt, att densamma, som i så många afseenden afveke från stadgade föreskrifter i författningarna

rörande teatrar i Stockholm, på långt när icke uppfylde de fordringar, hvilka ur synpunkten af trygghet mot eldfara borde ställas på en teaterbyggnad.

Beträffande *svenska teatern* hade besigtningmännen icke kunnat underlåta att fästa uppmärksamheten på faran af de många fönster, som funnes å scenens inre del mot tomten n:o 40, hvilka fönster besigtningmännen ansett kunna medföra fara för sistnämnda tomt i händelse af större eldsolycka. Dessa fönster hade dock funnits från tiden, då teatern uppfördes.

Såsom en anmärkning mot svenska teatern måste äfven framhållas, att densamma i flera afseenden afveke från nu gällande föreskrifter rörande teatrar och att dess närbelägenhet till andra egendomar kunde blifva för dessa olycksbringande; likaså syntes anordningen af de djupt liggande sittplatserna i förlängningen af tredje radens fond vara för den der inrymda åskådarepersonalen så väl i sanitärt som annat hänseende olämplig samt rent af lifsfarlig, derest panik skulle uppstå. Besigtningmännen ansåge således, att dessa platser borde borttagas och utrymmet afstängas från radens öfriga platser medelst en rabbitsvägg eller annat brandfritt ämne.

Jemte erinran att svenska teatern på alla yttersidorna vore åtkomlig och att släckning vid en inträffad eldsvåda här således kunde åstadkommas lättare än vid andra teatrar, ansåge sig besigtningmännen rörande denna teater kunna afgifva det omdöme, att densamma, med ofvannämnda undantag, vore inredd med iakttagande af nödig omtanke för publikens och personalens säkerhet och att — om ändringar i nyssnämnda anmärkta hänseenden rörande tredje raden och fönstren i scenens fond vidtoges samt betrykning med eldfärg eller annat mot eld skyddande ämne gjordes å allt trävirke inom scenen — teatern, ehuru icke fullständigt, dock i väsentliga delar kunde anses uppfylla de fordringar, hvilka ur synpunkten af trygghet mot eldfara borde ställas på en teaterbyggnad; och stode den i detta afseende ojemförligt mycket högre än dramatiska teatern.

Genom embetsskrifvelse den 4 februari 1892 hade vidare departementschefen uppdragit åt löjtnanten vid väg- och vattenbyggnads-corpsen P. A. L. Lindahl att med biträde af två utaf honom tillkallade sakkunnige män verkställa uppskattning af värdet å de båda ifrågasvarande teaterbyggnaderna, med föreskrift dervid att värderingen af dramatiska teaterns hus borde ega rum under antagande att vid försäljningen stadgande meddelades, att egendomen ej finge af nye egaren till teater användas. Tillika anmodades löjtnanten Lindahl att jemte om-

förmålde sakkunnige män afgifva yttrande, huruvida f. d. svenska teatern med hänsyn ej mindre till scenens och salongens konstruktion än äfven till erforderliga utrymmen och öfriga anordningar för de uppträdande sjetternas bekvämlighet motsvarade de fordringar, som borde ställas på en dramatisk teater. Det sålunda infordrade yttrandet afgafs den 22 i nyssnämnda månad af löjtnanten Lindahl jemte de af honom tillkallade sakkunnige männen, stadsarkitekten L. Hedén och byggmästaren A. G. Sällström.

Enligt hvad af berörda yttrande inhemtats, hade dramatiska testerns tomt, som vore belägen å fri och egen grund, en areal af 12,417,75 kvadratfot = 1,094,5 kvadratmeter med en längd åt Kungsträdgårdsgatan af 78,5 fot = 23,31 meter och ett djup af 207 fot = 61,46 meter samt smalnar mot öster, så att dess längd der utgjorde endast omkring 38 fot = 11,28 meter, vettande mot ett öppet utrymme mellan tomterna.

För ett rätt bedömande af tomtens värde borde, enligt den i omförmålde yttrande uttalade åsigt, hänsyn tagas mindre till tomtens areal än till den fasadsträcka, som åt Kungsträdgårdsgatan kunde bebyggas. Då, såsom förut omnämmts, denna sträcka utgjorde endast 78,5 fot = 23,31 meter och tomten från vester räknadt genast smalnade inåt, insåges lätt, att en byggnad med tidsenliga boningslägenheter i förhållande till tomtens fördelaktiga läge svårigen här kunde åstadkommas, utan endast mindre bostäder erhållas. Å den korta sträckan åt öster mot det öppna utrymmet kunde äfven ett boningshus, ehuru endast af tre våningars höjd, uppföras, men med jmförelsevis enkla bostäder, börande i sådant fall huset indragas så, att det komme i linie med huset på tomten n:o 15, som hade fönster mot utrymmet. Det öfriga af tomten måste således användas till gårdsrum med nödiga uthus och dylikt. Vidare måste hänsyn tagas till markens dåliga beskaffenhet samt svårigheten att bygga intill grannarnes höga hus utan att skada dessa. Slutligen vore att märka, att i köpet inginge värdet af de materialier, som erhöles efter rifningen af de gamla husen. Af den erfarenhet, som nyligen vunnits vid fråga om rifningen af kongl. operahuset, syntes vara ådagalagdt, att värdet af de efter rifningen erhållna materialierna knappt motsvarades af rifningskostnaderna, helst under tider, då byggnadsverksamheten låge nere och således användning för byggnadsmaterialier saknades. Under sådana förhållanden och oaktadt i värderingsinstrument af den 3 mars 1881, upprättadt af öfverintendentsembetet, husets gamla materialier varit uppskattade till 25,000 kronor, ansåge de sakkunnige, att under nuvarande förhållanden icke något värde kunde åsättas sjelfva byggnaden, om den skulle rifvas. Återstode således tomtens värde

endast och allenast efter tomtpris, och hade de sakkunnige ansett det samma kunna upptagas till ett pris af minst 12' kronor per kvadratfot och tomten således i jemnt tal uppskattas till omkring 150,000 kronor. Denna värdering förutsatte likvisst, att tomten skulle användas i och för uppförande af privatbostäder, men dess förträffliga, centrala läge syntes de sakkunnige icke utesluta möjligheten af att en spekulation för annat ändamål här kunde komma i fråga, då det angifna värdet antagligen vore för lågt.

Hvad derefter anginge frågan om värdet af den för kongl. operans räkning till provisorisk lokal nu förhyrda fastigheten n:o 41 kvarteret Blasieholmen, i den händelse densamma skulle för statens räkning inköpas, hade de sakkunnige efter verkställda besigtningar och noggrant öfvervägande kommit till följande resultat. Tomten till denna byggnad, som vore belägen å fri och egen grund vid hörnet af Teatergatan och Blasieholmsgatan och mot tomten n:o 40 i norr samt tomten n:o 11 i söder, innehölle i areal 23,872 kvadratfot = 2,104,3 kvadratmeter. Den å tomten uppförda byggnaden med tillhörande teater, som hade tre å fyra våningar och på tre sidor vore indragna från tomtgränsen, vore brandförsäkrad i Stockholms stads brandförsäkringskontor för 526,000 kronor, i hvilket värde inbegrepes inventarier, såsom lysapparater, gas-, vatten- och ringledningar, fasta stolar och bänkar samt sceninredning och fast maskineri till ett värde af 89,948 kronor.

Med hänsyn å ena sidan till det minskade värde, egendomen genom bristande underhåll och skötsel fått sedan år 1874, då densamma uppfördes, men å andra sidan äfven till de förbättringar i afseende å inredning m. m., som byggnaden nyligen undergått, ansåge de sakkunnige sig kunna uppskatta byggnaden i dess nuvarande skick till ett värde af 500,000 kronor. Härtill borde då läggas värdet af sjelfva tomten, uppskattad till 6 kronor per kvadratfot, eller i jemnt tal 150,000 kronor, hvadan hela egendomen med hus och tomt skulle uppgå i värde till 650,000 kronor.

Beträffande frågan om sist omförmälda teaterbyggnads lämplighet till dramatisk teater hade de sakkunnige förklarad, att de ansåge salongen med de lokaler, som tillhörde densamma och sålunda vore afsedda för publiken, hvad bekvämlighet och anordningar i öfrigt beträffade, väl uppfylla på dem ställbara anspråk. Den anmärkning, man ofta hört framställas mot salongens mindre goda egenskaper i akustiskt hänseende, syntes deremot icke helt och hållet sakna befogethet. Vid jemförelsen med de gamla kongl. teatrarne, som hade ett äldre och hvad utrymmet beträffade mindre tillfredsställande byggnadssätt och dessutom

vore icke obetydligt mindre än denna, utfölle omdömet som naturligt till nackdel för den större lokalen. Att den kraftiga och goda ventilation, som funnes å f. d. svenska teatern, äfven gjorde sitt till att försvaga det tydliga hörandet på vissa platser, vore antagligt, men detta förhållande kunde icke ändras, utan komme att på hvarje tidsenlig lokal utöfva sitt, om än ringa, inflytande. Ehuru de sakkunnige således för sin del vore af den mening, att de akustiska förhållandena här ingalunda vore af afsevärdt dålig art, ansåge de dock, att genom några smärre förändringar af lokalen dessa förhållanden kunde ej oväsentligt förbättras. Sålunda syntes betydligt kunna vinnas genom att borttaga den del af tredje raden, som vore förlagd i fonden och utdragen bakom den egentliga omfattningsmuren till salongen på sådant vis, att en vägg här uppsattes i plan med omfattningsmuren; vidare skulle det sannolikt verka fördelaktigt för ljudfördelningen om parkettens gradiner och golf belades med mjuka mattor med mera dylikt. Några förbättringar af anordningarna inom hufvudentrén för att förhindra det drag inom parketten och dess korridorer, som nu tidtals förmärktes, vore äfven välbehöfliga och särdeles lätta att åstadkomma. Hvad sjelfva scenen och dess inredning beträffade, vore densamma enligt de sakkunniges åsigt i alla afseenden tillfredsställande för en dramatisk teater, ehuru der nu införda anordningar för operans provisoriska inrymmande som naturligt ej vore fullt tidsenliga och af mönstergill beskaffenhet. Scenpersonalens lokaler, såsom klädloger, artistfoyer med mera, kunde göras tillfredsställande i och med de förändringar, som blefve en följd af de nuvarande passagernas till egendomen n:o 40 i kvarteret Blasieholmen borttagande. Å magasinsutrymmen för dekorationer och framför allt möbler syntes deremot komma att blifva någon brist, helst om en jämförelse gjordes till exempel med den nuvarande dramatiska teatern. Toges deremot utländska teatrar som norm, blefve detta förhållande ganska vanligt, ty der vore som bekant genom förordningar föreskrifvet, att dekoraions- och andra magasin ej finge finnas inom teatern, utan skulle förläggas utomhus. Genom detta arrangement fördyrades emellertid ej oväsentligen arbetet med transporter och dylikt, ehuru som naturligt teaterns eldfara afsevärdt minskades. Lämpliga magasinsutrymmen i närheten af f. d. svenska teatern syntes ej heller svåra att erhålla, om så skulle behövas.

Såsom en sammanfattning af det i detta afseende anförda hade de sakkunnige som sin åsigt uttalat, att den ifrågavarande teatern, efter det en del smärre förändringar och förbättringar blifvit vidtagna, i allt väsentligt lämpade sig för en dramatisk teater.

Med anledning deraf att i båda de omförmälda utlåtandena ur olika synpunkter förordats borttagande af den del af tredje raden å f. d. svenska teatern, som i fonden vore utdragen bakom den egentliga omfattningsmuren, hade departementschefen inhemtat, att den minskning i recettinkomst, som af en sådan åtgärd skulle orsakas, blefve föga afsevärd. Med de vid operaföreställningar gällande biljettpris lemnade f. d. svenska teaterns salong vid utsåldt hus en recettinkomst af 2,190 kronor. I händelse nyssnämnda del af tredje raden borttoges, skulle en minskning i inkomsten uppstå af 43 kronor 50 öre.

Till den utredning, för hvilken sålunda blifvit redogjort, hade departementschefen endast att lägga, att till förebyggande af den utaf ofvan omförmälde besigtningmän påpekade fara, som vid uppkommande eldsolycka kunde för angränsande tomt uppkomma genom de fönster, som funnes å inre delen af svenska teaterns scen, af vederbörande myndigheter godkända förändringsåtgärder beträffande sagda fönster numera blifvit vidtagna.

Enligt hvad i statsrådsprotokollet vidare förmäles, hade egarne af svenska teatern i skrift af den 28 sistlidne januari förklarar sig villiga att till ett pris af 500,000 kronor försälja svenska teatern med alla till densamma hörande inventarier och dekorationer, hvilket anbud vore gällande intill utgången af innevarande april månad. Tillträdet af egendomen skulle ega rum, då nuvarande hyresgästen, Kongl. Maj:t och kronan, komme att aflemna densamma. Köpeskillingen skulle erläggas dels genom öfvertagande af ett i egendomen in-tecknadt lån i Stockholms stads brandförsäkringskontor till belopp af 250,000 kronor, löpande med 4 procent årlig ränta, dels kontant med återstående 250,000 kronor.

Tillgång till betäckande af den kontanta köpeskillingen skulle beredas genom försäljning af nuvarande dramatiska teatern med tillhörande tomt. I sådant afseende föreläge ett af fullt vederhäftigt köpare den 23 sistlidne februari afgifvet skriftligt anbud, i hvilket denne erbjöde sig att inköpa nämnda fastighet till ett pris af 250,000 kronor, att betalas vid tillträdet, hvilket skulle ega rum, då teaterns verksamhet i nämnda fastighet komme att upphöra. Enligt nämnda anbud, hvilket likväl endast gälde intill den 10 i denna månad, förbunde sig köparen att, om anbudet antoges, icke under den tid, egendomen af honom egdes, derstädes bedrifva teaterrörelse eller att, i händelse köparen komme att ombygga fastigheten, derstädes uppföra någon ny teater.

I fråga om utsigterna för amortering af den i svenska teaterns

fastighet intecknade skuld å 250,000 kronor, nämnde departementschefen, att skriftligt anbud föreläge om förhyrande för en tid af tio år, räknadt från hösten år 1898, mot en årlig hyra af 35,000 kronor af svenska teaterns fastighet med alla dertill hörande inventarier och dekorationer, som tillhörde nämnda fastighets nuvarande egare, under förutsättning att åt anbudsgifvaren utan förhöjning i det utfästa hyresbeloppet tillika öfverlättes dispositionsrätten till alla de inventarier, af hvad namn och beskaffenhet de vara månne, som nu funnes vid dramatiska teatern och vore statens tillhörighet. Derjemte skulle anbudsgifvaren ikläda sig enahanda underhållsskyldighet beträffande ej mindre den förhyrda fastigheten än äfven samtliga ifrågavarande inventarier och dekorationer m. m. som den, hvilken ålåde den association, som nu förhyrde dramatiska teatern.

Att det sålunda erbjudna hyresbeloppet äfven borde kunna utan svårighet utgöras, framginge deraf, att hyresmannen skulle ega att såsom stadiga intægter påräkna Kongl. Maj:ts bidrag, hvilket för närvarande utgjorde 8,285 kronor, hyra för schweizerilokalen 10,000 kronor, afgifter för öfverplaggens mottagande minst 3,500 kronor samt hyra för ett mindre kafé 600 kronor, eller således tillsammans 22,385 kronor, så att allenast omkring 13,000 kronor skulle behöfva för hyrans fyllande inspelas utöfver utgifterna i öfrigt. Då härtill komme, att anbudsgifvaren erbjudit sig att ställa säkerhet för hyreskontraktets fullgörande, borde staten, om nämnda anbud komme att antagas, kunna i säker årlig inkomst af svenska teaterns fastighet under tio år från hösten år 1898 påräkna ett belopp af 35,000 kronor.

Såsom ofvan blifvit erinradt, utgjorde det i sagda fastighet intecknade belopp, för hvilket betalningsansvaret skulle af staten öfvertagas, 250,000 kronor, löpande med 4 procent ränta. Den årliga räntan utgjorde alltså 10,000 kronor. Om härtill lades dels onera och utskylder för fastigheten, utgörande efter afdrag af utdelning från brandförsäkringskontoret, 520 kronor, ett belopp af 1,508 kronor, och dels kostnader för sådana reparationer, som icke skulle af hyresmannen bestridas, till belopp af högst 3,500 kronor, skulle således de årliga utgifterna för fastigheten, innan amorteringen börjat verka, utgöra omkring 15,008 kronor årligen. Då statens årliga hyresinkomst af fastigheten skulle utgöra 35,000 kronor, komme alltså ett årligt öfverskott af närmare 20,000 kronor att uppstå, hvilket vore disponibelt för amorteringens verkställande.

Ehuru sålunda, enligt departementschefens mening, statsverket

skulle utan någon risk kunna till förräntande och amortering öfvertaga det ifrågavarande intecknade skuldbeloppet, hade departementschefen likväl, då tilläfsventyrs ur principiella grunder erinringar skulle kunna framställas mot ett sådant statens öfvertagande af en inteckning, varit betänkt på ett annat sätt för sakens ordnande, vid hvilket någon dylik betänklighet icke skulle förekomma.

Enligt det med teaterbyggnadskonsortiet om uppförande af ny operabyggnad den 15 juni 1891 upprättade kontrakt skulle konsortiet för bildande af en reservfond till understödjande af den framtida verksamheten i nya teaterbyggnaden ställa till Kongl. Maj:ts disposition det kontanta öfverskott, som, efter fullgörande af konsortiets åtaganden, förefunnas af de till konsortiets förfogande ställda medel; och skulle dessa för bildande af reservfond afsedda medel ej understiga 500,000 kronor.

Med anledning af framställd förfrågan, huruvida, för den händelse, det skulle anses önskligt, att det i svenska teaterns fastighet intecknade lån uppsades och inbetaltes, teaterbyggnadskonsortiet vore villigt att förskjuta det belopp, som erfordrades för inbetalningen, äfvensom för kronans räkning avsluta köpet om svenska teatern, hade konsortiet i skrifvelse af den 20 sistlidne februari förklarat sig så mycket mindre vilja undandraga sig att medverka till den framlagda planens förverkligande, som derigenom skulle förekommas, att, sedan kongl. operan öfverflyttat i det nya operahuset, dess nuvarande lokaler kunde komma i händerna på ett konkurrerande enskildt företag af liknande art, deraf med all sannolikhet ej obetydlig ekonomisk skada skulle uppkomma för kongl. operan, hvars bästa konsortiet, enligt sin uppgift, velat och ville på allt sätt främja. Under förutsättning att dramatiska teaterns nuvarande byggnad finge försäljas och att försäljningssumman till belopp ej understigande 250,000 kronor finge för inköp af svenska teaterns fastighet disponeras, hade därför konsortiet förklarat sig villigt att på föreslaget sätt medverka till förvärfvandet af sistnämnda fastighet under vilkor, *dels* att Kongl. Maj:t tilläte, att för inlösen af omförmälda inteckning finge af reservfondens medel användas ett belopp intill 250,000 kronor, i hvilket fall svenska teaterns fastighet till motsvarande summa skulle gravationsfri ingå i fonden, till dess att det belopp, som derur tillsläppts för intecknade gäldens infriande, hunnit återbetalas genom fastighetens afkastning, *dels* att, så snart det nya operahusets aflemnande till kronan egt rum, i sammanhang hvarmed också reservfonden skulle öfverlemnas, konsortiets befattning med fastigheten och med de af köpet härflutna affärsförhållanden finge till annan, som af Kongl. Maj:t be-

stämades, öfverlemnas, en förutsättning, som betingades deraf, att konsortiet vid nämnda tidpunkt komme att upplösas, och hvars naturliga påföljd endast kunde leda till förenkling och båtnad vid förvaltningen, då derigenom vården af fonden och fastigheten kunde läggas i en och samma hand, exempelvis operastyrelsens.

I valet mellan de sålunda föreliggande båda alternativen i fråga om sättet för infriande af den svenska teaterns fastighet vidhäftande intecknade gäld — statsverkets omedelbara öfvertagande af densamma till förräntande och amortering eller dess inlösen genom förskott ur operans reservfond — syntes det senare vara att föredraga. Genom anlåtande af teaterbyggnadskonsortiets gjorda erbjudande undvekes hvarje skuldsättning af statsverket, och transaktionen inskränktes till en omplacering af en del af reservfondens tillgångar. Mot en dylik transaktion syntes endast kunna anmärkas, att ett belopp af 250,000 kronor af reservfondens tillgångar vid fondens öfverlemnande till kronan komme att vardas placeradt i fastighet i stället för i värdepapper och sålunda icke omedelbart blir disponibelt för fondens ändamål, men denna omständighet borde dock icke tillmätas afsevärd betydelse, alldenstund den disponibla delen af fondens tillgångar årligen i mån af skeende amortering komme att åter fyllas och i öfrigt med de rikliga hyrestillgångar, som efter den nya operabyggnadens färdigblifvande komme att tillflyta operainstitutionen, något behof att under den jemförelsevis korta amorteringstiden anlita ens så stor andel af reservfonden som den, hvilken i alla händelser blefve disponibel, icke borde kunna uppkomma.

I hyra för dramatiska teatern erlade den mellan sagda teaters sujetter bildade association, som för närvarande arrenderade teatern, ett belopp af 10,385 kronor. För svenska teaterns fastighet kunde visserligen, sedan densamma blifvit af statsverket inköpt, enligt hvad förut blifvit nämndt, påräknas en hyra af 35,000 kronor, men då denna skulle till större delen användas till den intecknade gäldens förräntande och amortering, skulle staten under amorteringstiden gå i mistning af ett inkomstbelopp, motsvarande den för dramatiska teatern för närvarande utgående hyran. Enligt Riksdagens medgifvande tillfölle emellertid sistnämnda hyra för den tid, under hvilken dramatiska teatern för närvarande vore på arrende upplåten, eller tiden till utgången af det spelår, under hvars lopp den nya operabyggnaden blefve färdig, de kongl. teatrarne pensionsinrättning, i följd hvaraf staten icke genom hyresbeloppets upphörande skulle komma att gå i mistning af någon hittills påräknad inkomst, hvarjemte borde erinras, att pensionsinrättningen

ingalunda tillförsäkrats eller skäligen egt att påräkna någon utsträckning af den beviljade förmånen utöfver nyssnämnda tid. Sedan amorteringen af nyssnämnda intecknade gäld vore bragt till slut, komme att till disposition för teaterinstitutionens ändamål förefinnas en hyresinkomst af den nya dramatiska teatern till vida högre belopp än den för nuvarande dramatiska teatern utgående.

Af hvad nu anförts ansåge departementetschefen framgå, att ett säkerligen icke lätt återkommande tillfälle nu erbjöde sig att utan kostnad eller risk för statsverket vinna en tillfredsställande lösning af frågan om beredande af ny lokal åt dramatiska teatern i stället för den nuvarande, som i hvarje händelse inom kort måste utdömas.

På sätt till omförmälda statsrådsprotokoll erinrats, blef en af Kongl. Maj:t till 1892 års lagtima Riksdag aflåten proposition om försäljning af dramatiska teatern och inköp af den s. k. svenska teatern af Riksdagen afslagen. De skäl, som föranledde Riksdagens afslag å berörda proposition, voro, enligt hvad i Riksdagens skrifvelse den 1 april 1892 anföres, hufvudsakligen *dels* att den till stöd för teaterverksamhetens öfverflyttande från dramatiska teatern åberopade eldfaran i denna teaters byggnad icke syntes vara alltför öfverhängande, *dels* att Riksdagen fann det vara mindre tilltalande, att, såsom då föreslogs, statsverket skulle ikläda sig ansvar för ett till bestridande af en del af inköpspriset för svenska teatern afsedt lån *samt dels* att tidpunkten då icke vore lämplig för förvärfvande af en ny teater för talscenen, enär man först borde afvakta den under uppförande varande nya teaterbyggnadens fullbordan och derefter fatta beslut om huruvida vid sidan af den lyriska konsten den dramatiska skulle kunna der idkas.

Dessa skäl synas emellertid utskottet nu hafva i väsentlig mån förlorat sin betydelse. Såsom af det nu framlagda förslaget framgår, afses nemligen ej, att statsverket för anskaffande af ny lokal för dramatiska teatern skulle ikläda sig ansvar för skuld eller drabbas af särskilda kostnader; och hvad eldfaran å den nuvarande dramatiska teatern beträffar, synes den i sjelfva verket vara af så allvarlig beskaffenhet, att Riksdagen, som vid teaterfrågans behandling år 1892 medgaf, att i afseende å denna teaters lokal anmärkningar kunde framställas ur synpunkten af trygghet mot eldfara, icke torde böra längre fördröja denna faras undanrödjande, när lämpligt tillfälle dertill erbjuder sig. Vidkommande slutligen frågan, huruvida i den nya teaterbyggnaden bör idkas både lyrisk och dramatisk konst, anser utskottet ej erforderligt,

att denna fråga upptages i sammanhang med det nu föreliggande ärendet, enär utskottet föreställer sig, att denna fråga lämpligen bör tagas i ompröfning först vid ordnandet af verksamheten inom den nya teaterbyggnaden. Men härvid bjuder nödig omtanke att tillse, å ena sidan, att, för den händelse den nya teatern befinnes icke böra upplåtas för den dramatiska konsten, åt denna må beredas annan tidsenlig lokal samt, å andra sidan, att, om deremot båda konststartena anses kunna förenas inom den nya teaterbyggnaden, den för den dramatiska konstens utövande anskaffade fastigheten må vara sådan, att den kan utan förlust för statsverket afyttras; och det nu ifrågasatta inköpet af svenska teatern synes utskottet tillrädligt för både det ena och det andra af dessa fall.

Såsom en hufvudsakligen bestämmande synpunkt vid bedömande af föreliggande fråga har utskottet fäst sig vid huru de föreslagna köpe- och salutransaktionerna ställa sig i ekonomiskt hänseende. Dervid har utskottet att meddela, hurusom i särskildt till utskottets ordförande aflåten skrifvelse af den 26 nästlidne mars statsrådet och chefen för finansdepartementet tillkännagifvit, att af en fullt vederhäftig person samma dag till departementschefen ingifvits skriftligt anbud, gällande intill den 1 nästkommande juni, att till ett pris af 300,000 kronor och i öfrigt på hufvudsakligen enahanda vilkor, som i det uti statsrådsprotokollet omförmälda anbud angifvits, inköpa dramatiska teaterns fastighet.

Den af Kongl. Maj:t föreslagna köpeskillingen för denna fastighet skulle följaktligen kunna höjas med 50,000 kronor. Men utskottet anser en ytterligare förhöjning i köpeskillingen kunna med hänsyn till fastighetens särdeles fördelaktiga läge påräknas. Enligt hvad af statsrådsprotokollet inhemtas, har dramatiska teaterns tomt en areal af 12,417,75 qvadratfot; och har utskottet föreställt sig, att tomtvärdet, vid jämförelse med det pris, som dylika tomter i hufvudstaden under senare tiden betingat, skäligen bör kunna beräknas till 30 kronor för qvadratfoten eller i rundt tal till 360,000 kronor för hela tomten, under hvilket pris utskottet, som, i likhet med de i statsrådsprotokollet omförmälda värderingsmännen, funnit sjelfva byggnaden, vid det förhållande att den måste rifvas, icke kunna åsättas något värde, följaktligen icke ansett fastigheten böra afyttras; och bör vid sådan försäljning i öfrigt träffas betryggande aftal med köparen, hvarigenom framtida teaterverksamhet å denna plats förebygges.

Hvad beträffar den ifrågasatta köpesumman för den s. k. svenska teatern, har det visserligen icke undgått utskottets uppmärksamhet, att

denna nu höjts med 50,000 kronor utöfver det anbud, som vid frågans behandling år 1892 förelåg; men med hänsyn till det stigande tomtvärdet i hufvudstaden och särskildt den vida större höjningen i saluvärdet å den statsverkets fastighet, om hvars försäljning nu är fråga, vågar utskottet ej antaga, att berörda köpesumma må kunna afsevärdt nedbringas.

Derest, såsom utskottet anser sig hafva grundad anledning antaga, en köpeskilling af minst det ofvannämnda beloppet af 360,000 kronor erhålles för dramatiska teatern, ställa sig följaktligen ifrågavarande transaktioner vida fördelaktigare än ej allenast hvad uti ifrågavarande hänseende vid 1892 års lagtima riksdag föreslogs utan äfven hvad Kongl. Maj:ts nu föreliggande proposition innebär. Det af Kongl. Maj:t föreslagna beloppet af 250,000 kronor, som skulle såsom skuld till kongl. operans reservfond qvarstå mot inteckningar i svenska teaterns fastighet, skulle nemligen enligt utskottets beräkning kunna nedbringas åtminstone till 140,000 kronor. Utskottet har emellertid ej, för den händelse derigenom skulle föranledas någon svårighet vid dessa angelägenheters ordnande, velat föreslå någon ändring i den summa, inom hvilken de i berörda fastighet förefintliga inteckningar må kunna hos teaterkonsortiet belånas. Härvid har utskottet dock afsett, att den förhöjda köpeskillingen må användas till minskning af berörda lån, som följaktligen vid sådant fall ej bör återbetalas allenast genom fastighetens afkastning, på sätt Kongl. Maj:t föreslagit.

Såsom ofvan nämnts, har utskottet velat lemna frågan öppen, huruvida dramatiska scenens verksamhet må kunna uppehållas jemte den lyriska inom den nya teaterbyggnaden; och vid sådant förhållande har utskottet ansett sig böra föreslå utlemnande af den i Kongl. Maj:ts proposition intagna bestämmelsen derom, att svenska teatern tillika med de inventarier, som funnes vid dramatiska teatern och vore statens tillhörighet, skulle från och med den dag, då den nya operabyggnaden af teaterkonsortiet till statsverket öfverlemnades, mot hyra upplåtas åt den eller dem, som åtog sig att på ett konsten värdigt sätt derstädes uppehålla den dramatiska teaterns verksamhet.

I detta sammanhang har utskottet velat uttala den mening, att, derest den dramatiska teaterns verksamhet icke skulle anses böra förläggas inom den nya teaterbyggnaden och derest ej heller densamma ledning komme att utöfvas i samband med operans eller af någon af Kongl. Maj:t tillsatt person eller myndighet, utan öfverlemnas till enskild person eller konsortium, tillfyllestgörande garantier må uppställas

till betryggande af att denna verksamhet må bedrifvas på ett konsten fullt värdigt sätt, och att sådana garantier äfven erhållas, att ytterligare kostnad för statsverket icke må föranledas hvarken för teaterverksamhetens bedrifvande eller för byggnadens underhåll.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, och då det gynsamma tillfalle, som nu yppat sig att på ett för statsverket förmånligt sätt ordna ifrågavarande angelägenheter, icke synes utskottet böra lemnas obegagnadt, får utskottet hemställa,

att Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning må på det sätt bifallas, att Riksdagen medgifver:

a) att, vid bifall till hvad i punkten b) föreslås, kongl. dramatiska teaterns byggnad med tomt må för ett pris af minst 360,000 kronor försäljas med tillträdesrätt för köparen då dramatiska teaterns verksamhet derstädes kommer att upphöra;

b) att, vid bifall till hvad i punkten a) föreslås, fastigheten n:o 41 i kvarteret Blasieholmen, hvari den s. k. svenska teatern förut varit inrymd, må jemte alla dertill hörande inventarier och dekorationer, som tillhöra fastighetens nuvarande egare, för statsverkets räkning genom teaterbyggnadskonsortiets försorg för en köpeskillning af 500,000 kronor inköpas;

c) att köpeskillingen för ifrågavarande fastighet må på det sätt erläggas, att den i egendomen in-tecknade gälden till belopp af 250,000 kronor inlöses, på sätt nedan säges, och att till gäldande af återstoden af köpeskillingen användes köpeskillingen för dramatiska teatern;

d) att omförmälda i fastigheten n:o 41 i kvarteret Blasieholmen in-tecknade belopp, 250,000 kronor, må efter skedd uppsägning genom teaterbyggnadskonsortiets försorg inlösas, för hvilket ändamål medel må förskjutas från den reservfond, hvilken konsortiet enligt kontrakt den 15 juni 1891 skall till Kongl. Maj:ts disposition öfverlemna; samt

e) att in-teckningen i nyssnämnda fastighet till motsvarande belopp och med bästa förmånsrätt må

ingå i sagda reservfond, till dess att det belopp, som ur fonden förskjutits för den intecknade gäldens infriande, blifvit återbetaldt.

Stockholm den 23 april 1897.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

Reservationer:

af herrar *H. Andersson, S. G. von Friesen, P. Pehrson, O. Erickson, P. G. Näslund, F. O. Larsson, P. Ersson* och *D. Persson*, hvilka ansett utskottet bort hemställa, att Kongl. Maj:ts ifrågavarande förslag måtte på det sätt bifallas, att Riksdagen medgifver, att kongl. dramatiska teaterns byggnad med tomt må för ett pris af 360,000 kronor försäljas med tillträdesrätt för köparen, då dramatiska teaterns verksamhet derstädes kommer att upphöra;

af herrar *K. A. Kihlberg* och *J. A. Sjö*, hvilka yrkat, att utskottet måtte hemställa, att Kongl. Maj:ts förevarande proposition måtte af Riksdagen afslås.

Herr *I. Månsson* har begärt få antecknadt, att han icke deltagit i förestående ärendes behandling inom utskottet.
